

ישראל כץ

עישון קנביס להנאה – האם ראוי? עיון לאור פסקי הרמב"ם בנושאי רפואה

הקנביס הוא הסם הבלתי חוקי הנפוץ ביותר בעולם. בעולם ובישראל יש בשנים האחרונות עניין רב בשימוש בקנביס למטרות רפואיות ולהנאה. גם מעמדו החוקי נמצא בבחינה מחודשת.

השימוש בקנביס עלול להיות כרוך בסכנות מסוגים שונים, סכנות מיידיות וסכנות בשימוש ממושך. הסכנות בשימוש על ידי ילדים גדולות יותר. אם נשווה את הסכנות בשימוש בקנביס לסכנות בצריכת אלכוהול או עישון סיגריות, נמצא שקנביס פחות מסוכן מהם ברוב הפרמטרים.

הרב פיינשטיין מתייחס לסוגיית עישון הקנביס בתשובה משנות ה-70 של המאה שעברה. מאז עבר זמן רב והידע בנושא התרחב. במאמר זה בחנתי מחדש את היחס ההלכתי לעישון קנביס להנאה.

נעזרתי בהנחיות של הרמב"ם בתחום ההימנעות מהסכנות בספרו משנה תורה. ניתן לחלק הנחיות אלו לשלושה סוגים:

1. יש איסור על האדם להביא על עצמו סכנה ברורה ומיידית.
 2. הרמב"ם ממליץ לאדם לשמור על אורח חיים בריא כדי לאפשר לו להגיע לתכלית שהיא הכרת האל ועבודתו.
 3. לאדם החכם מומלץ להימנע משכרות הגורמת לו לאובדן דעתו.
- לאור הידע העדכני בנושא הסכנות בשימוש בקנביס ולאור המודל המוצע בשיטת הרמב"ם, נראה לי שאסור לילדים להשתמש בקנביס. אין לאסור על מבוגרים שימוש אקראי וניתן רק לומר שזו אינה התנהגות מכובדת ואינה מתאימה לתלמידי חכמים.

1. מבוא

בעולם ובישראל השימוש בקנביס הולך וגובר. במאמר זה אבחן את שאלת השימוש בקנביס שאיננו למטרות רפואיות. האם שימוש כזה הוא ראוי או מותר או שראוי להימנע ממנו או לאוסרו.

לשם כך אפתח בהצגת רקע מדעי בעניין הקנביס, השימוש בו והאם יש בו סכנה. נשווה את הסכנות בקנביס לחומרים אחרים שיש להם פוטנציאל ממכר וגם סכנה בשימוש, כמו אלכוהול וסיגריות.

אין הרבה חומר הלכתי בנושא, אציג את תשובת הרב פיינשטיין בעניין זה. לאחר מכן אציג מודל להתייחסות להתנהגויות שונות בתחום הבריאות לפי פסקי הרמב"ם במשנה תורה.

את המסקנות משיטת הרמב"ם ניישם בתחום השימוש בקנביס לצורכי הנאה. ממודל זה ניתן לדעת גם ללמוד על יחס לעישון ועוד נושאים בתחום הרפואה המונעת.

2. רקע מדעי

"קנאביס הוא סוג של צמח ממשפחת הקנאביים, קנאביס שימש משחרר ההיסטוריה למגוון שימושים, בהם ייצור סיבים (המפ), שמן זרעים (שמן המפ), למטרות רפואיות וכחומר פסיכואקטיבי"¹.

לגבי הצמח ושימושו יש ברשת האינטרנט מידע רב מאוד. בסקירה זו נעסוק בעיקר בשימוש בו ובסכנות הכרוכות בכך. הדיון בקנביס עוסק בעיקר ברכיב הפסיכואקטיבי שבו הקרוי THC. נוסף עליו קיים בו חומר פעיל בעל אפקטים אחרים המועילים מבחינה בריאותית והוא קרוי CBD.

הקנביס נחשב סם מסוכן בישראל ובעוד מדינות, ושימוש בו מותר לצרכים רפואיים מגוונים. עם זאת, מדובר בסם הלא חוקי הנמצא בשימוש הנרחב ביותר בעולם. דיון רחב בנושא זה ניתן למצוא באתר המידע של הכנסת.²

סכנה מיידית – בשימוש בקנביס במבוגרים יש השפעה על מערכת העצבים. המשתמש

¹ ויקיפדיה ערך קנביס.

² [https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%A0%D7%90%D7%91%D7%99%D7%A1](https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%A0%D7%90%D7%91%D7%99%D7%A1%D7%A0%D7%91%D7%99%D7%A1)
<http://main.knesset.gov.il/2014/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey020614.pdf#search=%D7%A7%D7%A0%D7%91%D7%99%D7%A1>

עישון קנביס להנאה – האם ראוי? עיון לאור פסקי הרמב"ם בנושאי רפואה

מרגיש טוב מהרגיל, קיימת תחושה של התגברות האותות החושיים שהגוף קולט, במקביל ישנם שינויים בלחץ הדם והדופק, לעיתים הדיבור אינו ברור או ההליכה לא יציבה ועשויה להתפתח חרדה.³ מצבים מסכני חיים נדירים ביותר. עם זאת, יש כנראה סכנה במוות מתאונות דרכים בנהיגה תחת השפעת קנביס.⁴ ככלל, לא נראה ששימוש כרוני בקנביס מעלה סיכון לתמותה או מטיל עומס תחלואה כבד על האוכלוסייה.⁵ לעומת זאת, בילדים הרעלת מריחואנה (לרוב בגיל זה אין צריכה מכוונת) יכולה להיות מסוכנת יותר עד כדי אובדן הכרה, דיכוי נשימה, ותוארו גם מקרי פרכוס.^{6,7} שימוש כרוני בקנביס עשוי להביא לבעיות אחרות. חלק מצרכני הקנביס מפתחים תסמונת של תלות בקנביס המלווה בהפרעה תפקודית. ההפרעה מתבטאת בשימוש בכמויות גוברות ובתדירות עולה. כישלון או ויתור על השלמת משימות משמעותיות בתחומי לימודים, חברה או תעסוקה. ההפרעה גם מלווה בשימוש בקנביס במצבים שבהם יש בכך סכנה מוגברת כמו בנהיגה.⁸ חלק מהסובלים מהתסמונת יפתחו גם שינויים במצב רוח או חרדות.^{9,10}

- Pharmacokinetics and pharmacodynamics of cannabinoids. Grotenhermen 3
F. Clin Pharmacokinet. 2003;42(4):327-60
- Does cannabis use increase the risk of death? Systematic review of 4
epidemiological evidence on adverse effects of cannabis use .AUCalabria
B, Degenhardt L, Hall W, Lynskey M Drug Alcohol Rev. 2010 May;29(3):318-30
- The global epidemiology and contribution of cannabis use and dependence 5
to the global burden of disease: results from the GBD 2010 study. Degenhardt
L et al., PLoS One. 2013;8(10):e76635. Epub 2013 Oct 24
- Pediatric marijuana exposures in a medical marijuana state. Wang GS, 6
Roosevelt G, Heard K. JAMA Pediatr. 2013;167(7):630
- Ataxia and shaking in a 2-year-old girl: acute marijuana intoxication 7
presenting as seizure. Bonkowsky JL, Sarco D, Pomeroy SL. Pediatr Emerg
Care. 2005 Aug; 21(8):527-8
- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of 8
Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5), American Psychiatric Association,
Arlington 2013
- Progression in substance use initiation: A multilevel discordant 9
monozygotic twin design. Richmond-Rakerd LS, Slutske WS, Deutsch AR,
Lynskey MT, Agrawal A, Madden PA, Bucholz KK, Heath AC, Martin NG J
Abnorm Psychol. 2015 Aug;124(3):596-605
- The association between cannabis use and depression: a systematic review 10
and meta-analysis of longitudinal studies. Lev-Ran S, Roerecke M, Le Foll B,
George TP, McKenzie K, Rehm J Psychol Med. 2014 Mar;44(4):797-810

אחת השאלות החשובות, שעליה אין עדיין תשובה ברורה, היא אם שימוש בקנביס מוביל לשימוש בסמים מסוכנים יותר עם הזמן. יש תיאוריה שמסבירה שהשימוש בסמים מתחיל בסמים הקלים ולאחר ההתנסות הזו עובר המשתמש לסמים מסוכנים יותר. מנגד קיימת אפשרות שגורמים אחרים, גנטיים וסביבתיים, תורמים ומביאים לשימוש בכל סוגי הסמים. יש עבודות שנוטות לאפשרות השנייה, כלומר, גנטיקה וסביבה כגורמים לנטייה לשימוש בסמים.¹¹

שימוש בקנביס במתבגרים וצעירים כנראה מסוכן יותר. ישנן עדויות ששימוש בקנביס גורם לירידה תפקודית וירידה בהישגים לימודיים, עדיין לא ברור אם אחרי הפסקה בשימוש בקנביס חוזר התפקוד הקוגניטיבי למצבו הבסיסי בעיקר בצעירים.¹²

שאלה חשובה נוספת היא הקשר בין שימוש בקנביס לבין סכיזופרניה, יש מחקרים שמראים ששימוש בקנביס בגיל צעיר עשוי לגרום להתקף פסיכוטי ולגרום לתחלואה פסיכוטית כרונית, סכיזופרניה. שימוש ממושך יותר בגיל צעיר מעלה סיכון זה.¹³ המחקר הגדול שעמד על סיכון זה סיכם מחקרים רבים בנושא. אף שאיכות המחקרים אינה גבוהה, סיכמו החוקרים שיש עדויות מספיקות כדי להזהיר צעירים שמשתמשים בקנביס שיש בכך כדי להגדיל את הסיכון העתידי שלהם למחלה פסיכוטית. חשוב לציין שהחוקרים מצאו שככל שכמות השימוש בקנביס עולה, גדל הסיכון האפשרי לסכיזופרניה.

המידע לגבי עישון ואלכוהול הוא רב ומוכר ולצורך הדיון כאן אסתפק בסיכום הבא:

Common liability to addiction and “gateway hypothesis”: theoretical, 11
empirical and evolutionary perspective. Vanyukov MM, Tarter RE, Kirillova
GP, Kirisci L, Reynolds MD, Kreek MJ, Conway KP, Maher BS, Iacono WG,
Bierut L, Neale MC, Clark DB, Ridenour TA Drug Alcohol Depend. 2012 Jun;
123 Suppl 1:S3-17. Epub 2012 Jan 18

Psychological and social sequelae of cannabis and other illicit drug use by 12
young people: a systematic review of longitudinal, general population
studies. Macleod J, Oakes R, Copello A, Crome I, Egger M, Hickman M,
Oppenkowski T, Stokes-Lampard H, Davey Smith G Lancet. 2004
May;363(9421):1579-88

Cannabis use and risk of psychotic or affective mental health outcomes: a 13
systematic review. Moore TH, Zammit S, Lingford-Hughes A, Barnes TR,
Jones PB, Burke M, Lewis G Lancet. 2007;370(9584):319

עישון קנביס להנאה – האם ראוי? עיון לאור פסקי הרמב"ם בנושאי רפואה

עישון – אין נזקים בשימוש חד פעמי קצר, שימוש ממושך מביא לנזקים רבים וסיכון למחלות כלי דם וסרטן. קיימת התמכרות פיזית משמעותית ויש קושי רב בהפסקה.¹⁴ אלכוהול – נזק רב בשימוש כרוני ובעיקר פגיעה קשה בכבד, פוטנציאל התמכרות גבוה, סכנה גם בשימוש חד פעמי בכמות גבוהה. ככל שרמת האלכוהול בדם עולה יש סכנה גבוהה יותר עד כדי אפשרות למוות.¹⁵ לעומת השימוש בקנביס שכמעט ואינו משפיע על הסיכון למוות או תחלואה משמעותית קשה, ברור שעישון כרוני או שימוש כרוני באלכוהול מסוכנים לאין ערוך. לסיום, חשוב לציין את הפוטנציאל להתמכרות הכרוך בשימוש בחומרים השונים. בנושא זה יש מחקרים רבים שמראים תוצאות שונות מעט. אך לפי רבים מהם עולה שפוטנציאל ההתמכרות של ניקוטין ואלכוהול עולה על זה של קנביס. ככל הנראה הפוטנציאל של ניקוטין לגרום התמכרות גדול מזה של אלכוהול.^{17,16}

3. רקע הלכתי

בנושא עישון הקנביס עסק הרב פיינשטיין בתשובה. הרב מביא כמה נימוקים לאסור.

הנה בדבר אשר התחילו איזה בחורים מהישיבה לעשן חשיש (מעראוואנא), פשוט שהוא דבר אסור מכמה עיקרי דינים שבתורה חדא שהוא מקלקל ומכלה את הגוף... מקלקל הוא את הדעת ואינם יכולים להבין דבר לאשורו שזה עוד יותר חמור שלבד שמונע עצמו מלמוד התורה כראוי הוא מניעה גם מתפלה וממצות התורה שעשיה בלא דעת הראוי הוא כלא קיימם. ועוד שהוא גורם תאוה גדולה אשר הוא יותר מתאות אכילה וכדומה... והוא איסור החמור שנאמר בן סורר ומורה.

14 קידום בריאות ורפואה מונעת – המלצות כח המשימה הישראלית, חוה טבנקין ואמנון להד (עורכים), ההסתדרות הרפואית בישראל 2013, פרק 12.

15 <https://familydoctor.org/condition/alcohol-abuse/>

16 Development of a rational scale to assess the harm of drugs of potential misuse. Nutt D1, King LA, Saulsbury W, Blakemore C. Lancet. 2007 Mar 24;369(9566):1047-53

17 Is Nicotine Addictive? It Depends on Whose Criteria You Use Experts say the definition of addiction is evolving PHILIP J. HILTS. Aug 2, 1994. New York Times: Science https://www.erowid.org/psychoactives/addiction/addiction_media1.shtml

ישראל כץ

ועוד שהאב והאם של אלו שמעשנין זה מצטערים מאד אשר עוברין על מצות כבוד אב ואם.

ועוד איכא איסור העשה דקדושים תהיו כפירוש הרמב"ן בחומש.¹⁸

הרב עוסק קודם כול בנזקים לגוף ולדעת של האדם ובהמשך בסכנת ההתמכרות. דומני שלאור המידע שהצגתי לעיל יש מקום לדון בסוגיה זו מחדש כי נראה שהנזקים הללו אינם גדולים כפי שחשבו בעבר. מעבר לכך, יש לדעתי לשים לב שמדובר בפסיקה לבחורי ישיבה שמהם נדרשת אולי רמה גבוהה יותר של "קדושה", כפי שמביא הרב בנימוקו האחרון. אך ייתכן שלציבור הרחב תינתן פסיקה אחרת.

מנגד, יש לשים לב כמה התאמץ הרב למצוא סיבה לאיסור העישון ונראה שלפי דעתו אין זה שימוש ראוי ויש לקחת זאת בחשבון בבואנו להתיר שימוש כזה.

משום כך ברצוני להציג מודל להתייחסות לסוגיה זו לאור פסקי הרמב"ם בענייני שמירת הבריאות. מתוך מודל זה ומתוך השוואה לפסיקה לגבי עישון סיגריות ושתיית יין ננסה להגיע להכרעה בסוגיית הקנביס.

4. שיטת הרמב"ם – רמות חיוב שונות של שמירה על הבריאות

בהלכות רוצח ושמירת הנפש בפרק יא דין הרמב"ם בחובת הזהירות מהסכנות. הפרק פותח בחובה לבנות מעקה לגג ואחר כך מציע הרמב"ם שמדובר בחובה כללית יותר: "וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות – מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה". הדוגמאות לכך הן באר או בור בחצר שהאדם עלול ליפול לתוכם.¹⁹ חכמים הרחיבו חובה זו ואסרו על האדם דברים שיש בהם סכנת נפשות: "הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהן סכנת נפשות וכל העובר עליהן ואמר: הריני מסכן את עצמי ומה לאחרים עלי בכך... מכין אותו מכת מרדות".²⁰ אחרי עיקרון זה מביא הרמב"ם דוגמאות רבות שהמשותף לכולן הוא שמדובר בעיסוק שיש בו פוטנציאל לסכנת חיים מיידית. בין הדוגמאות: שתיית מים מנהר (שמא יבלע עלוקה), שתיית משקאות מגולים (שמא יש בהם ארס של נחש), הכנסת מטבע

18 אגרות משה, יורה דעה, ג, לה.

19 הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יא הלכה ד.

20 שם הלכה ה.

לפיו (שמא יש עליו רוק של מצורעים), לנעוץ סכין בתוך אתרוג (שמא ייפול עליו אדם), לעבור תחת קיר נטוי (שמא ייפול עליו).²¹

ניתן לראות שקיימת חובה על האדם להיזהר ממצבים מסכני חיים באופן מיידי. פרק זה אינו עוסק כלל בעיסוקים שעלולים להביא למחלה בעתיד.

בתחום זה הקרוי בימינו "רפואה מונעת" עסק הרמב"ם במקום אחר וגם תוקפו ומקור חיובו הוא אחר. לרמב"ם כרופא הייתה משנה סדורה בעניין אורח חיים בריא. בספר ההלכה שלו הוא כתב פרק שלם הכולל המלצות אלו.²² להמלצות יש תוקף אחר. הרמב"ם גוזר אותן מהחובה הכללית לעבוד את הא-ל ולדעת אותו. "המנהיג עצמו על פי הרפואה... ישים על ליבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה', שאי אפשר שיבין ויסתכל בחכמות והוא חולה או אחד מאיבריו כואב... המהלך בדרך זו כל ימיו כולן – עובד את ה' תמיד".²³ הא-ל נתן לאדם את חייו וגופו כדי להשיג תכלית בעולם, האדם חייב לשמור על גופו בריא ושלם כדי שיוכל לעבוד את ה' כראוי. זהו הבסיס לחובת האדם למנוע חולי מגופו על ידי הנהגות הבריאות המפורטות בהרחבה בפרק הבא. הרמב"ם מפרט שם המלצות לגבי התנהלות יומיומית לאדם, מה לאכול וכמה, כמה לישון, מתי לרחוץ ועוד, ומסיים "כל המנהיג עצמו בדרכים האלו שהורינו אני ערב לו שאינו בא לידי חולי כל ימיו".²⁴

ניתן לראות שההמלצות בעניין אורח חיים בריא רוכזו כאן תחת הכותרת של שמירת הגוף כדי לאפשר לאדם להשיג את תכליתו בעולם. נראה לי לאור זאת שבפרק זה ותחת חובה זו מתאים להכניס את ההמלצות של ימינו למניעת עישון והקפדה על איזון מחלות כרוניות כמו סוכרת או יתר לחץ דם. מצבים אלו יכולים לאורך זמן לגרום לאדם נזק ולפגוע ביכולותיו, זלזול בכך הוא זלזול בפיקדון שהאדם קיבל מהבורא. יש שרצו לומר שכשנתגלה הנזק הכרוך בעישון השתנתה לחומרה הפסיקה בנושא זה ויש בעישון איסור גמור משום שהאדם מסכן עצמו.^{25,26} לדעתי, לאור מה שהסברנו, ההמלצה להימנע מעישון נובעת מחובת האדם לשמור עצמו בריא. האיסור לסכן את עצמו נאמר רק על דברים שגורמים סכנת נפשות מיידיה ועישון אינו כזה. דברים מעין אלו כתב הרב פיינשטיין בעניין העישון ב-1981 (כעשרים שנה לאחר פרסום המחקרים הגדולים על הקשר בין עישון וסרטן): "עייין ברמב"ם בהלכות דעת פרק ד שנקט שם ענייני אוכלין ומשקין הטובים לבריאות הגוף... ולא

21 שם בהמשך פרק יא וגם בפרק יב.

22 הלכות דעות פרק ד.

23 שם פרק ג הלכה ג.

24 שם פרק ד הלכה כ.

25 הרב חיים נבון, "עישון סגריות לאור ההלכה", תחומין כט (תשס"ט), עמ' 375-382.

26 הרב אברהם רוניקוב, "קנאביס למטרות רפואיות", תחומין לז (תשע"ז), עמ' 107-108.

כתב לשון איסור לא מדאורייתא ולא מדרבנן... אלא כתב רק הקדמה מסברא בעלמא בראש הפרק הואיל והיות הגוף בריא...²⁷ לפי דברינו ניתן לומר שבמסגרת המלצות הרמב"ם לאורח חיים בריא ראוי להוסיף שאסור לאדם לעשן מכיוון שפוגע בבריאותו ועשוי לקצר את חייו ולהביא עליו מחלות קשות.

המלצה נוספת שראויה הייתה להיכנס לקטגוריה זו, אף שאינה מעניין מאמרנו, היא ההמלצה לאדם להתחסן מפני מחלות זיהומיות לפי המקובל בימינו.

בפרק הבא אחר כך הרמב"ם מביא הנהגות מיוחדות לאדם החכם, ממנו נדרשת רמת התנהגות גבוהה אף יותר. במקום זה הביא הרמב"ם את האזהרה משתייה לשוכרה: "כשחכם שותה יין אינו שותה אלא לשרות האכילה במעיו. וכל המשתכר הרי זה חוטא ומגונה ומפסיד חכמתו, ואם השתכר בפני עם הארץ הרי זה חלל את ה"²⁸. הרמב"ם ראה בשתיית יין חלק מתזונה בריאה, אולם שתיית יין מופרזת גורמת ל"הפסד חכמתו" וזו בעיה וחיסרון, בעיקר עבור החכם. כלומר, מעשה שמביא לבלבול ואיבוד הדעת הוא מגונה ולא ראוי לחכם לנהוג כך. דברים אלו מתאימים למשנתו הכללית של הרמב"ם הרואה בחכמה ובהשגת הא-ל את התכלית העיקרית של האדם.

5. יישום שיטת הרמב"ם לגבי עישון קנביס

ניתן לומר שהתנהגות האדם בתחום הנהגות הבריאות נבחנת בכמה פרמטרים: הראשון, האם קיימת סכנה מיידית במעשה זה? מעשים כאלו אסורים מדין תורה או מדברי חכמים.

השני, אם הנהגה זו עשויה לגרום נזק לאורך זמן, מעשים אלו אינם מומלצים כי האדם פוגע בגופו.

והשלישי, מעשים שיגרמו לאדם פגיעה בחוכמתו ותבונתו – מעשה שלא ראוי לחכם לעשותו.

מתוך ההצגה הזו של הכללים עולה גם מייד ההבדל בחומרת המעשים, בעוד מעשה מסוכן הוא אסור, הנהגות הבריאות הן המלצה כחלק מדרך האדם לעבוד את הבורא ומעבר לכך יש המלצה מיוחדת ל"חכמים" שלא לפגום בדעתם.

27 אגרות משה, חושן משפט, חלק ב סימן עו.

28 שם פרק ה הלכה ג.

עישון קנביס להנאה – האם ראוי? עיון לאור פסקי הרמב"ם בנושאי רפואה

עסקנו בעישון סיגריות וצריכת אלכוהול וגם בעישון קנביס, וכעת נשווה ביניהם לפי הפרמטרים הללו. נוסיף פרמטר אחד נוסף והוא רמת ההתמכרות. ההתמכרות היא המכנה המשותף הבולט בין העיסוקים הללו והרב פיינשטיין בתשובותיו (על קנביס ועל עישון סיגריות) כותב שהיא התנהגות לא ראויה בעיקר לבני תורה: "יש איסור להתרגל בזה דהא ודאי אין להמשיך לעצמו ריבוי תאוות והנאות".

החומר	פוטנציאל התמכרות	נזק בשימוש חד פעמי משמעותי	נזק בשימוש ממושך	אפקט קוגניטיבי – שינוי הכרה
ניקוטין (סיגרייה)	+++	-	+++	-
אלכוהול (יין)	++	+++	+++	++ תלוי מינון
קנביס	+	+	+	++ תלוי מינון

הנתונים בטבלה ניתנו כדי להמחיש את ההבדלים בין החומרים השונים והם מבוססים על הרקע המדעי שלעיל בקווים כלליים. ניתן לראות שברמת הנזק משימוש חד פעמי או הפוטנציאל להרעלה – קנביס מסוכן יותר מעישון אך בוודאי לא כמו אלכוהול. יש לשים לב שהטבלה עוסקת רק בתחום הסיכון בשימושים אלו. אך יש הבדל מהותי בין יין, שהוא סוג של מזון אותו אנשים אוכלים, לבין עישון סיגרייה או קנביס, שאינם נצרכים כמזון לגוף. בשימוש ממושך ברור שהנזק מאלכוהול ועישון גדול מהנזק מקנביס. גם בפוטנציאל ההתמכרות הם גדולים ממנו. למרות כל זאת שתיית אלכוהול או יין בוודאי מותרת, וגם לגבי עישון ראינו שהדעות חלוקות, ולפי המודל שהצעתי בדעת הרמב"ם נראה שיש להמליץ לאדם לא לעשן אך קשה לאסור זאת. לאור נתונים אלו נראה לי שעישון קנביס אינו יכול להיכנס לתחום של מעשים שאסור לעשות משום סכנה, שהרי אין בכך כל סכנה מיידית (למבוגרים). אפילו בתור המלצה בריאותית במסגרת הפרק בהלכות דעות ספק אם ניתן להכניס המלצה כזו. שהרי אלכוהול שמזיק הרבה יותר לא נאסר, וגם עישון יש לאסור רק מצד חובת שמירת הבריאות. לאור זאת לא נראה שניתן לאסור באופן גורף שימוש בקנביס. יש לסייג זאת ולומר שיש לאסור זאת על צעירים, גם בשימוש חד פעמי, כי הסכנה לפיתוח סכיזופרניה אצלם מוגברת. כמו כן אסייג ואומר שהכוונה לשימוש מזדמן, מכיוון שככל שהשימוש משמעותי יותר גדל הסיכון האפשרי לסכיזופרניה אפילו אצל מבוגרים. נוסף על

כך, שימוש כרוני גורם לפיתוח תלות גם במבוגרים ונזקים נלווים לכך וגם גורם פגיעה קוגניטיבית בצעירים.

עוד יש לסייג ולומר שנושא השימוש בקנביס נמצא כרגע במחקר במקומות רבים בשל הפיכתו לחוקי במדינות אחדות. אם יתגלה מידע חדש לגבי הסכנות בשימוש, ברור שיש צורך לשקול מחדש את המלצותיי.

היות שלקנביס יש פוטנציאל משמעותי לגרום שינוי בהכרה ובהתנהגות, נראה לי שיש לדמות זאת למצב של שכרות. ההשתכרות לפי דברי הרמב"ם היא התנהגות שאינה ראויה לחכם ויש בה אף משום חילול ה' כאשר עמי הארץ רואים זאת. נדמה לי שיש להכניס עישון קנביס להנאה לקטגוריה זו. זו התנהגות שאינה ראויה לחכמים ובוודאי לא ראוי שיעשו זאת בפומבי. ייתכן לומר שגם הרב פיינשטיין בתשובתו המפורסמת מכוון דווקא לבחורי ישיבה, לחכמים, ולא כהנחיה גורפת לציבור.

לסיכום: לפי הרמב"ם יש רמות שונות של חיוב לשמירה על הבריאות. האדם חייב להישמר מכל סכנה מיידית ומי שאינו נוהר עובר על איסור חמור.

על האדם לאמץ אורח חיים בריא וכך הוא מקיים את גופו ומאפשר לעצמו השלמת מימושו, במסגרת המלצה זו ייכנסו כל ההמלצות לאורח חיים בריא, כולל הימנעות מעישון, תזונה, פעילות גופנית וקבלת חיסונים. במסגרת זו יש להזהיר צעירים משימוש בקנביס.

החכם צריך להימנע משימוש בחומרים המשפיעים על הכרתו והתנהגותו, ולכן ראוי לו להימנע משכרות ומעישון קנביס, ואם בכל זאת משתמש בהם, ראוי שיעשה זאת בצנעה.²⁹ ראויים הם דברי הרב קוק בפנקס יפו שלו לסיים בהם מאמר זה:

ישנם הרבה רעות שנעשות בעולם דווקא בגלל השאיפה של הנפש לפגוש את האמת הגדולה. בגלל שהנפשות לא מצליחות למצוא את הדרך כדי להפגש עם האמת הגדולה הן מתמלאות כעס ושנאה לעולם. כדי להרגיע את המהומה הפנימית האנשים מנסים לשכוח את החיפוש על ידי פעולות שמהממות את הלב. האדם מעדיף לשקוע בתאוות או שיכרות מאשר להרגיש את כאב הלב הנוקב. ואשרי אותם בני אדם שלא מפסיקים לחפש את האמת הגדולה מבלי להתפשר ולוותר ממשיכים לחתור אחרי מקור מים חיים אחרי אלוקים.

29 לאחרונה פורסם בכתב העת "צהר" מאמר חדש בנושא זה. מסקנות המאמר דומות לשלי, אך הוא מגיע אליהן בדרך שונה. עיינו הרב ברוך פינקלשטיין, "הקנאביס בהלכה", צהר מב (תשע"ח), עמ' 91-101.